

досліджених деревних насаджень обмеженого користування характеризується високими показниками, аварійно небезпечних дерев на території жодного з закладів не знайдено.

УДК 711.433(477.41):582.623

**ВИДИ І КУЛЬТИВАРИ РОДУ *PICEA* А. ДІЕТР. У ЗЕЛЕНИХ
НАСАДЖЕННЯХ МІСТА БІЛА ЦЕРКВА**

Олешко О. Г., к.с.-г.н., доцент, **Масальський В. П.**, к.б.н., доцент,

Левандовська С. М., к.б.н., доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

На сучасному етапі в зеленому будівництві використання ялин для створення різних типів деревних насаджень у містах є традиційним, виправданим і доцільним. Але, на жаль, видове різноманіття ялин у насадженнях міст дуже обмежене.

З огляду на те, що в дендрологічних колекціях ботанічних садів і дендропарків Правобережного Лісостепу України культивується 19 видів та 33 культивари роду *Picea*, є значні перспективи більш широкого використання ялин в насадженнях населених місць. Всі види роду *Picea* є інтродуцентами для Правобережного Лісостепу України, де і розташовано м. Біла Церква. Серед ялин першими були інтродуковані види *P. abies* (L.) Karst. та *P. pungens* Engelm. Використання інтродукованих видів і культиварів ялин в озелененні міст ускладнюється недостатніми відомостями про стійкість таксонів в урбофітоценозах даного регіону, низькою посухостійкістю, недостатньо ефективними методами їх розмноження. Більш широке використання різних видів і культиварів ялин дозволить поліпшити складну екологічну ситуацію урбанізованих територій і підвищити декоративність насаджень.

Мета наших досліджень – проаналізувати таксономічний склад роду *Picea* та стан ялин у вуличних насадженнях м. Біла Церква, запропонувати перспективний асортимент видів і культиварів ялин для подальшого використання в міських насадженнях.

Дендрофлора Білої Церкви представлена значною кількістю хвойних деревних рослин, що пов'язано з діяльністю інтродукційного розсадника дендропарку «Олександрія», де проходили первинне випробовування багато

видів хвойних рослин, частина яких була висаджена і в зелених насадженнях міста: територіях освітніх закладів, лікарень, в скверах і парках. Значну долю участі серед хвойних в насадженнях міста беруть ялини. За результатами інвентаризації міських насаджень рід *Picea* представлений 4 видами (*P. pungens*, *P. abies*, *P. glauca*, *P. omorica*) та 7 культиварами (*P. pungens* 'Glauca', *P. pungens* 'Glauca globosa', *P. glauca* 'Conica', *P. pungens* 'Koster', *P. glauca* 'Courela', *P. abies* 'Nidiformis'). Кількісну перевагу в дендрофлорі насаджень міста мають 2 види – *P. abies*, *P. pungens* 'Glauca'. Ялину колючу висаджено біля адміністративних будівель міста для підкреслення архітектурних форм, як солітери на газонах, в дендрогрупах на площах і в скверах. Групи або алеї з ялини колючої ф. 'Glauca' застосовано в озелененні меморіальних зон (меморіал загиблим у другій світовій війні студентам та викладачам, вічний вогонь у парку Слави). Її також використовують у місті для рядових посадок вздовж доріг, та у промислових зонах (біля шинного заводу «Росава»), як стійку породу до урбанізованого середовища.

Останніми роками приватні фірми і державні установи доклали зусиль щодо збагачення формового складу ялин у міському озелененні. Для озеленення в місті територій біля офісів, кафе, ресторанів було створено чимало міксбордерів, рокаріїв, альпінаріїв, де чудово вписалися в композиції карликові декоративні форми ялин. Ми вважаємо, що збільшення асортименту ялин у місті матиме найбільший успіх за рахунок розширення культивування саме низькорослих ялин, що характеризуються різною формою крон (конічні, гніздо- або подушкоподібні, сланкі, пірамідальні), високою зимостійкістю, гармонійно виглядають на маленьких ділянках.

Життєвий і естетичний стан ялин в окремих типах насаджень нашого міста неоднаковий і залежить від ряду факторів: віку рослин, умов зростання, агротехніки догляду за насадженнями. Пригнічений стан дерев найчастіше зумовлений високою забрудненістю атмосферного повітря та ґрунту на ділянках зі значним антропогенним навантаженням біля автомобільних шляхів, заощенням пристовбурових кругів ФЕМами, ущільненням та недостатнім зволоженням ґрунту, невдалими розміщеннями при посадці.

Досвід інтродукції ялин дендропарку «Олександрія», що входить до зелених насаджень м. Біла Церква, свідчить про успішність культивування більш широкого асортименту видів і культиварів ялин у квазіприродних фітоценозах Білоцерківщини. В дендропарку культивується 10 видів роду

Picea: *P. abies*, *P. pungens*, *P. glauca*, *P. omorica*, *P. engelmannii* Engelm., *P. obovata* Ledeb., Purcyne, *P. orientalis* (L.) Link., *P. rubens* Sarg., *P. jezoensis* (Sieb. et Zucc.) Carr., *P. glehnii* (F. Schmidt) Mast., *P. montigena* Mast, на ділянці «Коніферетум» зібрана велика колекція декоративних форм. На основі накопиченого досвіду можна успішно і без ризиків впроваджувати в зелені насадження міста види і культивари ялин, що успішно пройшли випробування

в колекціях дендропарку і виявили стійкість до ґрунтово-кліматичних умов Білоцерківщини.

Наприклад. *P. engelmannii* та *P. orientalis* відрізняються формовим різноманіттям і стійкістю до несприятливих умов, не втрачають декоративність після літніх посух, хоча й можуть потерпати від морозів. У міських парках на затишних ділянках дерева цих видів значно прикрасили б ландшафти.

P. pungens, яка цінується через свою посухостійкість, у насадженнях міста має бути представлена більш широким асортиментом декоративних форм. Культивари *P. abies*: 'Barryi', 'Compacta', 'Maxwellii', 'Tabuliformis'; *P. glauca*: 'AlbertaGlobe', 'Arneson'sBlue', 'BlueWonder', 'Conica', 'Laurin', 'Picollo' та ін. також значно урізноманітнять композиції на невеликих ділянках у насадженнях загального і обмеженого користування.

P. omorica на даний час в насадженнях міста представлена незначною кількістю екземплярів. Проте, за результатами інтродукції у даному регіоні її варто широко використовувати в вуличному озелененні – молоді рослини ялини сербської не втрачають декоративність й у місцях з активним рухом автомобільного транспорту.

За результатами проведених досліджень можна зробити такі висновки: рід *Picea* недостатньо широко використовується у насадженнях Білої Церкви; рекомендовано збільшити долю участі хвойних рослин в насадженнях міста до 15–20 %, за рахунок, видів, форм і культиварів роду *Picea*; з цією метою, на основі накопиченого інтродукційного досвіду, рекомендуємо такі таксони для випробування в урбанізованому середовищі Білої Церкви: *P. omorica*, *P. omorica* 'Karel', 'Nana', 'Wodan'; *P. engelmannii* та *P. orientalis*.